

CHILEB

赤列布

陈宝昌

1
2009

HUZHU XANNU SZARBATEN DA QII UILENU SUUDIR

Sin da Haidun tunzhanbunu darghasge Huzhu szarbatennu amurag da muxiqilegu uilenu saalaji ujela ireja

→
bur xannu rgombadunqim mudelghagu da shihui dagnarlagu huraal Buuzindu neeja

→
Haidun ghajarnu rgombanu shihui dagnarlagu uilenu tangxaa huraal Huzhu neeja

宣传教育 切实推进寺院

Xan furongnu doodu dargha ZhangShinyon nemqong badii sgenuuajela xijia

区寺院社会管理工作座谈会

HAWURNU HALGHU

LuWunzhun

Hawur kurija,
Salkii kungonge tauji irena,
Salkii hara ghajarnu halalghana,
Salkii jongge amutennu sargena.

Hawur kurija,
Halong nara hara ghajardu bauja,
Kugo molssi ximdireeja,
Muroonnu sawal gireljana.

Hawur kurija,
Sarin huraa xararaa urona,
Hara ghajar subsodiji toosiraaaja,
Jongge oositen buliji gharina.

Hawur kurija,
Hawurnu halghu ghajar szure kurija,
Gugu xaunu kayang daghaaja,
Taraaqinu kinjee hawurnu qagduwa.

CHILEB

2009 fon 1 udaa(BUR 101 UDAA)

DAGNER GES:

HMNDX SZARBATEN DA QII UILENU GES

GHARGHAJIN GES:

HMNDX SZARBATEN KILE PUJIG UILENU

GER

SZAGHAJI KURIJIN: ZhangZunshuu

GURIS: QauZixu ZhangFaacai QauSinhuu

QauZiliang LuWunzhun QiXinyoo

DunWunshuu QauSinwu QauSinju

GURISNU DARGHA: ZhangFaacai

DOODU DARGHA: QauZiliang

DAGLAJI GURIQI: LuWunzhun

SGILTAJI GURIQI: QauSinwu

HGHURLAGU SHDAG: K · X · G (2008)

HGHURLA GILSAN 106DAR PUJIG

HGHURLAQIN:

KUGO NOORNU HUNXIN HGHURLAGU

GHAJAR

GARQAG

2009 fonnu 1 udaa

bur 101 udaa

BOTIINU TURONGGU UGO

HAWURNU HALGHU ..... LuWunzhun

XINI JUURISAN

FURI QIBZANGDU LANGLAWA ..... LuWunzhun(4)

MONGGHULNU ULON KUN DUNDAGU HGHUI

KUUNU GHADIM GHARGHAGU NI ..... XiYonliin (8)

HARWAN KUU DA AABA ..... XiYonliin (9)

MONGGHULNU LORJI ..... DunSimiin(10)

GISAR RJAWU(JALGHAJIN) ..... LiKiiyu (13)

LAARIMBU DA QIIMUNSO(JALGHAJIN)

..... QauZiliang (33)

DILDIMA XAU ..... DunWunshuu(37)

LISGEQINU DAU ..... QauSinju(47)

MONGGHULQILESAN

GHADIM AAMANU NIUQI NI ..... FunGuidun (49)

NIGE KUAI SEERNU HGHUI ..... YiXinlen(51)

QIDAR PUJIGNU SBA

MONGGHULNU UROG WARIGU NI

..... Xan szarbaten da qii uilenu ges(52)

SUUDIR AWUQIN ..... ZhangFaacai

目 录

2009 年第 1 期 总 101 期

卷首语

春天的脚步 ..... 鲁文忠

新 作

花园寺之游 ..... 鲁文忠 (4)

土 族 民 间 文 学

嫁男孩的故事 ..... 席元麟 (8)

十个儿子和他们的父亲 ..... 席元麟 (9)

土族婚宴颂词 ..... 董思明 (10)

土族格萨尔(连载) ..... 李克郁 (13)

拉仁布与琪门索(连载) ..... 乔志良 (33)

登登玛秀 ..... 董文寿 (37)

劳动歌 ..... 乔生菊 (47)

翻 译

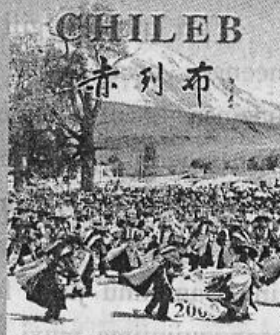
婆婆的秘密 ..... 冯国栋 (49)

一元钱的故事 ..... 伊兴联 (51)

汉 文 专 页

土族婚礼 ..... 县民宗局 (52)

摄影 ..... 张发才

赤列布

2009 年第 1 期(总 101 期)

主管单位:互助土族自治县民族
宗教事务局

主办单位:互助土族自治县民族
语文工作办公室

本 刊 顾 问:张宗寿

编 委 会:乔志旭 张发才

乔生华 乔志良

鲁文忠 祁兴月

董文寿 乔生武

乔生菊

编委会主任:张发才

副 主 任:乔志良

主 编:鲁文忠

本期责编:乔生武

准 印 证 号:

青新出(2008)准字第 106 号

印 刷:青海宏兴彩印股份
合作公司

FURI QIBZANGDU LANGLAWA

Furi qibzang giji ndaanu xannu Sumdoo ghajardu waijin mulaa smeenge, tiwar ugola “Qibzang ruchoo” giji daudana. Furi qibzang Buuzinsa 45 alwan moornu rjee waina, sumdoo xangnu foorongsa 5 alwan moornu rjee waina. Furi qibzang smeenu pusilghaji darlaghasan sghau ni Qin diinu Qanlun haannu juurewa, ghoor sasii Tooghun sang Awangqujijamco te sghaudu ni ndireexi yahaange ncam sauja gina. Qin diinu Qanlunnu jiran fondu (1795 fon), ghuraan sasii Tooghun sang Losangqujiniima muxi sasii ncam sausan ghajardu menhenge shdomba sang sgunjaanu shdeleenu daagu ndughong pusilghaja, rzaamasa ni zankangnu wariji, ndughong turo hujin taawun samba purghaan shdeleja gina, kong sang njeen sgil taiji ramii gija. Tensa huino, fondu qii taiji sangrjinu sanaalaji ncam ncoglana, yar kurisa nige fon nige udaanu yarnii sauna, fondu nige saradu ni ghoor udaa amii hghungondu qaa duloğu qii zhiblana. Nensa muxi smeendu Tooghun laarong, Jiwa laarong, Zankang giji ghuraan kusgo waina. Dunda lusnu Gunsandangnu haran nige udaa ghuraan ncoglanu neesansa huino, Dang da foorongnu szarbaten da qiinu turoo lisgaanu tuyaa ndaanu mongghul ghajardu bausansa huino, 1984 fon 9 saranu 5 du smeen sangdaa darlaja, smeennu dagnerlagu uiyon huraalnu songghuji ncoglaghaja. Qiinu zhiblagunu sangqileja, muxi huino uliji Zankang, shge mulaa ndughong, qoskongsgenu pusilghaja, Tooghun laarongnuda wari gharghaja, badii haran naiman waina. Smeen muxigu xiruu moornu juloondilghaanu shge alwan moor dire jalghaja, shge alwan moornuda juloondilghaja, muxigu te xaaxi da xiruu pudiraajin moor guirexja. Ne juure ni Jiwa laarongnu daagu wariji gua.

Bu 2008 fonnu hawurnu uyedu Furi qibzang uile njilala xjaanu muxi huino tagxi nagxi giji nige fon uliwa. Hawur uye, yar uye, namur

uye da rgul uyenu ujedalnu sainge uje dawaa irewa, munu lagba turo sausan ni Furi qibzang diiqan ghajargewa, jub jubnu sangrijlegu ghajar ndireewa.

Deeren saranu songmangnu huiji udur ni, bu Furi qibzang kuriwa, nensa muxi ne smeendu kidi udaada irewajida, hawurnu uye sghaudu nige udaada ire shdaji gui. Hawurnu salkii tauwaa jong menhan oositesge ghajar doorosa oosiji ghajar deehongdu ghariji irelduna, nughoon usi muxileji ghariji ireenu sbangnu deehongdu nughurooja. Smeen muxigu tangirag fii ixida nughuroonu toosida sauja, smeen huinogu shge kijeenu niurduji ujesa, zailasan mulaa xigo mbagda nughoon ndogduji furaana, sbai alima xjoosinu qijig gudiurleja, muxi kidi fondu ni badiingula yaulghaji iresan zandan xjoosinu labjinu gulgolaja. Gorjii ni, shdeqi rinbadu ni, fii juuresa ulon hghui xogongmu smeen taadaji nesiji irena, ne xogongmunu qidar ugola “Maajii” giji daudana. Rgensge warjii rmaa tolghuindu tagxi nagxi yauna, warjii badiinu kudu ni bauwaanu yama yeriji idena, warjii ndughong xaazire hauliji ireenu hoolghasan shdirmaanu idelduna, badiisgesa nigijida ayigunaa muden gua. Xjon ni ndeegu kunsge amutendu hairghanlagunu qiidagwa, nela gaanu ayin gua. Tangirag fiinu kjangnu hudu shgewa, tangirag xjoosi hudu budinnu waina, fii turo aradag haliuxi waina, samba yamba xau ulon ghula hailaldudiisa hgar ni saihan ghula dau madunge, sunosisa sgilsa xjirbuunge ulaa xjini. Oorqijii gigeen baugu qagdu ni, badiisge ncam ncoglagu dongnaa piilee suuldu kurisa, badiisge ncogdu xjilduna, smeennu doodu ni ZanKangwa, deedu ni shge ndughongwa, ghoor rognu szang funi suidaar kiinu daghaaji nesaa nige ghul ntimlana, funirdi ghula hawardu baghana. Nangsaanu huino badii awujin kun mange ireenu ndughong turo nige njaala, dii badiinu tirgere saulghaanu awaa xjina. Mundee, gooro kun ndireexi iregunu qoonwa, nanjin ghula jubda huiqaa surigu

ghajarwa.

Yar bauji halong bauja, bu yang uilenaa njilala xjiwa, ne yang ZhiHuajamco badiinu kudu ni sauwa, rgen kudunaa szasan sain ghula qiidagwa, ger turo xiniduji zhonglaja, gernu muxi ni xal nireji halongdija, xaazidu zhon deesija, ghada turo arin xiringe ulaa sauja. Qigur ujel, VCD, funijin mootuu, korilghajin sawaasgenu awaa bailaja, saugu da ideji uqugu dire bayaanhaannu nimbaa, saugu uronda xjirbuu ghula dawaaxja. Yarnu uye hawurnu uyesa ujegundu yang nige sambawa, ghulnu xjoosisge labxileenu nughurooja, kijeen niurdu usisge shgedaa nughurooja, samba yamba jong menhan funirdi qijigsge qijigleenu nige ghul dilgeja. Gugu xau xjoosi raalghare bauwaa smeenduji harisan ghula "guduu gudii" giji hailaji sain kayang daudana, hara kiree jarim tingeredu nesin nesindu "waa waa" mongja shdaala ire giji hailana. Kidiudur uilenaa njilasamba badiisgenu yarnii saugu sghau kurija, yarnii jirghoon saranu haran deerendu turuulesa, naiman saranu xini nigatedu ncam gina. Ne juure ni badiingula niguudur ghuraan udaa ncom ncoglana, taada ayilnu aadee aaneesge smeendu irelduji szang gharghaji tolghui murguji, ndughongnu sguraa gigunu haliuxi waina. Duloo saranu xini harwundu sabxjiwa, hulo taadanu dasbaqisge smeenduji sangadaji irelduna, daaldimqisge muxi kidiudursa gurnaa buraa sgildu sauja, nara halagu sghaudu ni, kun ncoglasan ulon ghula kidi menhen waina, duraasiqisge fii jirgere nige sogsog nige sogsog sausan gula duraasi uquji layi daulana, ghul amandu ni, dauqisge nige jur nige jur sauwaanu ghadagu daunu daulalduna. Nara dawaaji harangghudusa lalong kunsge daagu sgilnu ugonu ndorlajin nzhigniidaduna daulaji ughuna. Niguudurnu waidalnu ujesa xogqan ghula dawaaxja, zonggeda lii mashdaaguna.

Namurnu niguudur ni, nige moor yaugu naugu gisa, taraa toosi ghajar dire xirlaanu anamana haldannu ndogwa, ula tang guinu haldan

madu girgeljena, aa! gulegunu gui baudaldii nige fonwa. Furi qibzongdu kuriwaji, amoo! smeen ghajarnu ujedal saighan ghula, xjoosisgenu labxji xirlaanu jogmu xjuurdu xirange ulaa sauja, tangirag xjoosi kugowurge naranu ghur dooro ixida ngotiwa, zandan xjoosisge qijigleenu funir ni nige smeen funirdinge ulaa sauja. Smeen yosgornu xiraljinsgenu alima da labxjinu fuleewaanu fulaange labxina, samba yamba ndog nudu muxi girgeljana. Ne saihaan ujedalnu ujesa sgil turosa njeenaadu rghang gui beesaa ghari ireni, bur buye kungonge ulaanu yausa yang anjisa haliu kijinge nimeesan tigiingewa.

LuWunzhun

~~~~~
(9 shanu jalghaji uje)

nige nigenaa shdaldugunii gaanu gooro sgilge sanaldaanu sausa, gooro kunsge tangulanu qiixin jargundu qirwal, qimsangnu buraalghagunduda ghurdin naama wai. ”

Kuusge ni aawanaa ugonii sunosaa, isge sgildu bauji szaliuraange shdaja. Goro kun qimu saihaan ugo kilejin qoon ii, gooro kunnu ugonii sunosisa uqujin tughoonaa daaldigu tewa, gooro kun qimu mau surghaalghajin ulon giji kiledal anjiida waigula gaanu, tensa huino, harwan kuu amurag hghuinge ulaaxja. Yaange njilasa hamdu ugo tidalduji nige sgil gaanu njilalduniiguna, yaan direda nige nigedunaa nukor gildaa saulduniiguna. Dii yaan kunda tesgenu uje adagu da qixinge jargunii gi shdaldun guiguna.

Ghajar:Huzhu mongghul ghajar

Suutinlasan:QiRinhu

Sghau ni:1984 fon 12 saradu

Mongghulqilesan:XiYonliin

GHADIM AAMANU NIUQI NI

Shdoogu aaneenge waiguna, lauhan ni haran taawun fonsa muxi fuguxja. Ne aanee kuudunaa lanjag lii ujelgham gaanu ghadim ghariji guiguna, telaa nelaa kuunaa daglaa shge ulighoo dirang lamanqan beeringeda awuji ughuja. Kuu da kuu beeri ghuiladu yama njilgunu guaha yang durnu shdurdu tidaji qigiji geesan seer hananaa awuji gharghaa, ghuiladu mulaa daaldim gerge neeji ughuja. Aanee muulasan ni do xjirbuu aadalge ulaa shdaguna, kuunu tijeewaa shgedilghaja beerinu awuji ughuja, ken muden kuu beeri ni awusaarge aaneedu saihaan niur ughuji gua, udurgeda xjiji gui dire tolghuinu kii kujidu ghulo muxisaar aaneedu sainei hghui waijin kuuda sgil furaawaa, aaneenu murii ujegu, gudineegudu durgeda lii xjisa shdoogu aamanaa kudusanaa juraa gharghaja. Ne nige yang jiran nasidu aaneenu hghui tailghaja, ghada mulaa gerge yarlaa mau sainnu tunguji jublong aadal ulaana.

Niguudur ni, kuu beeri ni maajinaa kudu ni rdomlaji xja, gidergu kudunaa hariji iresa mulaa giixangge dawaana, yauji te giixangdu kurisa, lorjagdu “Zi guu” giji daunge gharisa muxi mulaa udenge neewaaxja, turosa ni shdoogu aaneenge gharaa irejiiguna, beeri aaneenu sgee hadanglaaxja, te juu ne beerinu ghadim aamana, beeri ghadim aama ndiree sausannu mudeji gua, nige fon haliu ne ghajardu ireji gua, dii iregu duraanda guiguna, do nudu muxi kudusanaa juraa gharghasan ghadim aamanaa sgeediijaha do ne yaan njilana gaa huinosa ni dighaawaa yaujiiguna.

Yaun yaundu aanee njeenaanu kudugu rogduji yauji xjinaha, kuu beerinu sgildu ni ilee uroja, sgildunaa muulagu ni: Niudur daaldim gerdu lauhannu sginaha, bu guigu ne aama ni kuunaa gharsa seer hgilela xjina gijinge muulasa, sgilsa ni nigedu qinjinu gharaa ireja, qi

HARWAN KUU DA AABA

Shdee naamadu ni, Jaxii daudajin nuyonge waisa, tendu harwan kuu waiguna. Yaahange fon ulisa, kuusge nige nige shgedaa gharilduji irejiiguna, aaba ni sgildunaa muulagu ni: Bulaisge amuragge sauldu shdasa, njeennaa nige sasii daariji geesan nigijii neejinnu saihange daglalduji sau shdasang giji sanajiiguna, kuusgenu lognii ujesa yang kama kamanaa uje shdan gui, njeen njeen ndasuurla njilalduniiguna. Niguudurgedu, aaba ni harwan kuunaa daudaji taadanaa xjaa, xuur nige hayag awuji gharghaa, kuusgedunaa kilegu ni: “Munu ndee xuur nige hayag wai, tangula riiqilelduji nige hghulji uje. Ken hghuli shdam?”

Kuusge aawanaa ugonii sunosaanu, ili muulaji aabanaa muxi shge rdemnaange gharghaya gaanu, bulilduji muxi hghuligunii gija. Tin gildusada, nige hayag xuur nengenu gharsa hargaa tengenu ghardu, tengenu gharsa hargaa yang nengenu ghardu hargaanu kursa, kenda kuji waigulaar hghulinajida, yama giji kuji gharghasada kamada hghuli shdaji guiguna. Ne sghaudu, aaba ni te nige hayag xuurnu harwan kuudu dalidu hghuawaanu ughujiigina, kilegu ni: “Do tangula hghulji ujeldu, hghuli shda nuu adani!”

Kuusge ni xuurnu zeeleldaanu shge kujingeda gharghagu saardu xji gui, qirwal naamange hghulaa ghoor gilghaji waiguna.

Ne qagdu ni, aawa ni isge sgilnu ugonaa kilegu ni:

“Bulaingula, tangula sgelduwa saa! Harwan xuurnu hamdu qogloonu hghulisa, hghuraalghagundu purge hghui wai. Harwan xuurnu hajiraalghaa hghulisa, qirwaldunu dawaaxjii. Ta harwan aghadiu ne xuurla nige waisa, hamdu amuragge sauldaa, hana nige kun ulildaa sauldusa, kamada tangulanu ndasuurla tin giji qiixin jari adagu tewa, yaan kunda tangulanu juure shdaghuji ngaalaldugu, hajiraalghada adajinna; Tangula amuragge lii sauldaa, (7 sbare jalghaji uje)

MONGGHULNU LORJI

Warwa yankar daunge daari ai...

Gongmii qaujanu aadee aagangula haldan qiginaa hurin hujin
aldalghaji ndireexi xiumii shdongjanu yarxjiinge xiilana ai...

Do ayang nzhombungula garzagge wari.

Jubda fon diresa sara laghaaji sara diresa udur laghaaji udur diresa
sghau laghaaji niudurgu tigii sain uduurnu sain sghaudu ayang
nzhombungula kiika ula dawaaji, shge tang dawaaji jubda yobxjol
mange rjanglaji ndaanu kudu baujiigu tewa. Do mau hgolqag ndireexi ni
jangjuur yerxjii mange xiilanii...

Shdenu rjong ni shdediiaan ni, haan huximange saugu qagdu ni,
zongzi didenu ghajarnu wuigiinumange jalghaaji, zongzi ninenu haldan
yantongnu funenu mange jalghaaji, yausan ghajardu nqoorden mange
sziglaji, dawaasan moordu kurgomange szaji, sausan ghajardu laghang
sarkangmange pusilghuji, laghang sarkangnu tolghuire ni haldannu
ganjiraamange urgui, ganjiraanu dooro ni liuliwaamange gharghaji,
tensa muxi ni sarjii lanzarmange urgui, laghang sarkangnu turo ni
sangrji shdongsgumange lulaji, tensa muxi ni mengu nqoqimange
zhiglaji, mengu nqoqinu dire ni haldan maanzhulmange fuulaji lanqur
qurbamange fuulaji, tenu tireehaan ni zhaxi shdongqor warman
danjarmange nzhiblaji, shge mulaa, shdoogu jaliu tolghuimange
murgui, manemange moxiji, hguraamange nzhiblaji tenu poyon ni
waina giji. Tanu guihaandu aagu samumange xjeeleji, ndaanu
tunhaandu haanjeenu aliwanqirmange xjeeleji, dii xjeelejida yama
giguu.

Tingerdu ulong guisa huraa uro adam,

Ghajardu xiruu guisa qijig ghari adam.

Shda ghuisang ghajardu qii darlasa zhinqan ulamanu sainduwa,

Sma rjanag ghajardu nqim darlasa hghuawu tenu sainduwa.

Ndaanu mongghul ghajardu urog warigu dundogge nzhiblasa gaaqan warwanu sainduwa, yankar qi garzagge wari...

Jubda sangrji shdamba hara ghajarnu qaglalghaji, jigden nkorwanu darlalaghaji, ndaanu mongghul haannu kuu xjun mongghul ghajardunaa aadal ulaaji bauji irejiigu tewa, te dii haannu urogwa giji, urogda nigiiinge haujiraaja gisan ghula haujin urogdu xini urogge jalghaasa qigila sunusigundu saihanna, haujin deeldu xini jighamange ghadasa mosiji joogundu saihanna, haujin tankadu xini haldanmange taisa manglii tela njaalagundu saihanna giji, jubda ghoor rogdu urog warigu moorge waina gisan gula. Ta gongmii qaujadu xo qongqan nzhaawuinu aagu samumange xjeeleji xiumii ndaanu shdongjadu singe nzhaawuinu aliwanqimange xjeelaji shdoogusge hamdulasa shnangwaa ntimlaji, jirge udiji mulaasge hamdulasa duraan kuriiji sgilaa ireji, ndang baghasa ghoor rogdu urog warigu moorge waina gisangula, jubda tingere niurdu kiimange tauji ulongmange nzhiblaji huraamange uroji, nkorwa nendu warwaamange ghariji guaidalmange guaiji urogmange wariniigu tewa.

Do jubda ndaanu qimsangsa rinbuuqeenu warwamange gharghaji xong warwanu lausaanu xodogdu xong longhuma hgurlaji, kii kambama baghagu qagdu ni, ta guihaasa lii darlaji, udur haasa lii jarlaji “Ya” da “Joo” giji dundongnu nigere taisana. Dii xjun waisa kurgeegu ulija, kuu waisa kurgeenqilegu ulija, kuu xjunnu daali, shge gernu rog nenu nzomlalgha adani giji te udurhaan ni yaanniisada warwa yankar ireji. Baaya shiwu, juuya juu, ghoor urog toorghun toorjangmange kurgeeji jaajuu gurigsim mange giji, jiitogdu iresangula shdembii songmaanu danzhan giji, xira shziihuinu nkammange linkiji, fon dire sara laghaaji sara dire udur laghaaji, udur dire sghau laghaaji, shge dundognu nigere taisanna.

Tanu qimsangdu saini, ndaanu qimsangdu debxjir giji. namagxihaan

ni waisa ta ayang nzhombu xjun da morinu naranu furaalghaji, fulaan nughoonla daabulaji, kugo tingerdu qughur nqorlaji, ulon purghaandu shge szang gharghaji gongmii qaujanu guiqiisa ghariji iregu qagdu, naaliilog budangula kiika szimge ndadar, longwaa szimge ndurgu, tangwaa szimge gangpang, jarna dalkaljii yulwa, mutog xalgii nchiwa giji jongnu moordu smu tusghu, hurinnu moordu huni tusghu udendu bausa ude tusghu kagszumbu giji halong qireela zeelesa nimbaajida nin giji zeeleda shdaji guigu tewa.

Niudurgu udurdu qi warwa yankarnu saindu, ularegu ghadaa tigii gangsgar singe tigii xo qongqan nuruu tigii smuregu saartag tigii, qi shdoogu toolii moornu yauji tirge moordu furaulilghaji, undurnu guleji bughundilghaji, shgenu guleji mulaadilghaji, mulaanu guleji tebxjindilghaji, warma xjir dire gharghaji xjirlaji shge dundongnu nzhiblalghawa.

Niudurgu udurdu, ta ayang nzhombunu muxi shdima mahanu ghadaa tigiisziglaji, qaa duraasinu dalii tigii rdemxilghasa nimbaajida, urog ne shdaarda irelgha xjilgha shdaji guigu tewa.

Niudurgu udurdu, ta ayang nzhombungula tirgela teeji timeenla xjaaji nige amadu niilii rimbuqeenaa ndaanu qimsangdu baulghasa, naaliilog ta ayang nzhombunu muxi xiree pusginaagu nzhosinanmange gharisa nimbaajida urogda irelgha xjilgha shdaji guigu tewa, do ndireexi ni gharsan ni...

Do ayang nzhombungula, mau hgoiqagnu ugoda hghurwa, ugo ireji guisa udigla sgodiji mangliila murguji, kanqin zooyela nige kuijalghanii ...

Tixiji uri ai...

DunSimiin

GISAR RJAWU

MUXIGU UGO

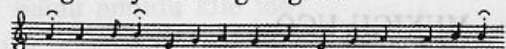
Xini dunda lus darlagunsa muxi, France(法) lusnu schroders(施劳德) ndaanu mongghul ghajardu kuriiji ireja. Rgen ulon lusnu ayang julaagu shdagnu(国际音标) jariiji, mulaa huniqi Gonbuxjanu taadasa mongghul Gisarnu juuriji pujigdu baulghasana. Huinoksi ulaanu tenu xoosang ni Walther heissig(瓦尔特海希西) 1980 fondu yang sangdu njaglalghaji lomdu mbarlawa. Nenu dundogdu mongghul Gisarnu isge nige daglaji bauji ire shdasana. Ndeexi buda mongghul szarbaten schroders da Heissig ghuiladu shgerlinge kilesa njaglana.

1985 fonnu 5 saradu alwannu dundogdu bu furi mongolnu(内蒙古) shge surghaaidu xjiwa, Qingiltai(清格尔泰) baghaxinu taadasa ne lomnu ulaanu hudunge beesiba. Tensa huino, Gisarnu namtarnu mongghul kunsgedu shdeheen nige ujelghaya gaanu bu dur soni gui tenu qidar pujigdu furaalghawa. 1994 fonnu 9 saradu, kugo noor sin qoon toodu szarbatennu haujin lomnu tiruulegu alwannu gernu(青海省少数民族古籍办) saindu mongghul Gisarnu qidar pujila mbarlawa.

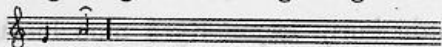
Gonbuxja Gisarnu namtarnaa guleji buraalgha adaanu buyenaa geediwa, budangula huuhuirasada arangna, niudur malang 《CHILEB》 pujigxeer dire mongghul pujigla gharghasa mu Gonbuxja guleji buraalgha aadasan namtarnu mudejingula jalghaaji nige gulesa giji sananii.

GISAR RJAWU

Arang xunji lama guleguna

Along dong lamo Along dong lena along dong

Le na

Mosisa xjoosi labji mosinii,

Deesisa qijig labji deesinii,

Idesa xjoosi alima idenii,

Uqisa kugo szu uqinii,

Sausa ghadaa qigongdu saunii,

Jarisa tash sawaa jarinii.

Shdeni rimba shge szang gharghanii,

Uriinu rimba guji ghalnu shdaanii.

Tingere jog nanglaji ughuja,

Tingorsa parlongge bauji ireja.

Nige duloon ulisamba,

Duloondar durnu shdegu rimba,

Parlong tenu turo ni,

Mulaa bulaingge ulaasamba.

Bulainu awaa gharghajiiguna,

Mulaa bulai ugo guleexja.

Ne bulai kilejiiguna:

"Aadee, aanee! Qimu nige yangjilaya,

Qi ndaa nige bii ala,

Qi ndaa tijeeji nige shge uligha,
 Kuu guisa kuudu sauva,
 Diu guisa diudu sauva,
 Ne nige nasindunaa,
 Qimu nukor giji sauva!"

Niguudur niguudur bulai shge ulija,
 Niguudur niguudur bulaidu nar ulonna.
 Bulaidu nirenge fuyaajiguna,
 Fuyaasan nire ni HamloXarganna.
 Hamlonu buye ni narghaiwa,
 Kii huraadu hadaaji guisaarwa,
 Nar ni niguudur niguudur kundundina.

Arang xunji lama kilejiiguna:
 "Qinu buye narghaiwa,
 Qinu nardu kundunna,
 Do qi munu ugonu qangla
 Shda ghuisang ghajardu ni xji.
 Shda ghuisang shge bulagge ii,
 Bulag dire xira ghajarnu qaglagha,
 Xira ghajarre szu manenu pusghu,
 Szu manenu yusgordu ni,
 Ghuisang rgombanu darlagha,
 Qinu nige buye nar hanaguna,
 Qinu narghai buye hadaange shdaguna. "

Hamlo xargan kilejiiguna:
 "Qinu szongsa hghuiwa,

Purge iigunu lii guleya,
Qinu ugonu bu qanglaya,
Shda ghuisangdu ni bu xjiya,
Xira ghajarnu bu qaglaghaya,
Szu manenu bu pusghuya,
Ghuisang rgombanu bu darlaghaya.
Nesgenu nzomlaghasa purge hghuiwajida,
Nenu ragnii ni bu muulaya. ”

Hamlo xargan ghuisangji yausamba,
Too gui ula ghadaanu dawaaja,
Too gui muroon szunu nogxijija,
Too gui shge jublongnu ujeja.
Shda ghuisang ghajardu ni kurisamba,
Shge szangnu gharghaji,
Kugo tingernu yangjilaja.

Shge tinger moor jaaji ughuja,
Nige jong huiqaa bauji irelghaja,
Huiqaa tenu moxisamba,
Huiqaa dire kilesan ni szaliuwa:
“Jag larintumbooxja dire xji,
Lumba Gogdamba tiree sauji,
Dasbalaji tendu xiilala xji,
Tenu rag ni tendu ii. ”

Huiqaa dire kilesan shdaar,
Larintumbooxja dire xjisamba,
Nige zandan tegnu turo ni,

Xira haldannu jonglajiiguna,
 Nige zandan tegnu turo ni,
 Qighaan mengunu jonglajiiguna.
 Choor tegnaa waraanu,
 Lumba Gogdambanu taada ni xjija.
 Lumba Gogdamba szagjiiguna:
 "Qinu buyenu ujesa xiruudaja,
 Hulo moorsa iresan ni tagqoorwa,
 Qinu sgunu ujesa direeja
 Hulo moornu njiwa iigu ni tagqoorwa,
 Qi ali ghajarsa ni ierwa?
 Qi yaannu dundogdu irrewa?"
 Hamlo xargan kilejiiguna:
 "Bu hulo moora iresan ni jub ii,
 Idaaji direesa nida jub ii,
 Bu shda ghuisangsa njaalaji irewa,
 Smar rjanagsa njaalaji irewa,
 Qimu szaggu dundogge iina,
 Hulo moorsa nige szagla irewa."
 Lumba Gogdamba yang szagja:
 "Shda ghuisangsa irejiisa,
 Shge bulagnu dire ni,
 Xira ghajar qaglaja nuu gua?
 Xira ghajarnu dire ni,
 Hara kasagnu deesija nuu gua?
 Hara kasagnu dire ni,

Xigo arasinu deesija nuu gua?
 Xigo arasinu dire ni,
 Xira imaala xiruu xjaaja nuu gua?
 Kugo ulanu dire ni,
 Shge tashnu taija nuu gua?
 Shge Tashnu dire ni,
 Szu manenu pusghuja nuu gua?
 Szu manenu yusgordu ni,
 Ghuisang rgombanu darlaghaja nuu gua? "

Hamlo xargan kilejiiguna:
 "Shge bulagnu dire ni,
 Xira ghajarnu qaglaghawa,
 Xira ghajarnu dire ni,
 Hara kazagnu deesiwa,
 Hara kazagnu direr ni,
 Xigo arasinu deesiwa
 Xigo arasinu dirre ni,
 Xira imaala xiruu xjaawa,
 Kugo ulanu dire ni,
 Shge tashnu taiwa,
 Shge tashnu dire ni,
 Szu manenu pusghuwa,
 Szu manenu yusgordu ni,
 Ghuisang rgombanu darlaghawa, "

Hamlo szaliu gulo qiidadgwa,
 Ugo tenii ni hulghaa ireja.
 Gogdambadu kilejiiguna:

“Niudur rankanu durge puxa,
Qinu fulaan qireenu nige sge shdawa,
Nensa sain dundog iregu log gua,
Qi shdoogunu shge shgebli giwa.

Do qi hamburaaji sau,
Bu moornaa ghargu uliwa.”

Amalanaa shgebli kilena,
Kol ni ghadaji yauna,
Haldan mengu tegnaa geewaanu,
Ghuisang ghajarduji harisamba.

Huaxja umba kilejiiguna:

“Anjiisa iresan tegwa,
Ndee teg ghoor geeja daa?
Nige tegre haldan jonglaja,
Nige tegremengu jonglaja,
Niudur yaan kun irewa,
Yaannu dundogdu iresamba?”

Lumba Gogdamba kileja:

“Ayoo ha! Yaan maunge gija,
Iresan kun ni bulaixaggewa,
Shda ghuisinga iresan njaawawa,
Smar rjanagsa iresan njaawawa,
Do yaan maunge ulighaaxja,
Huaxja umba qi qangla,
Ne kun rankanu kunge puxa,
Muñu dongxinu hulgha xijja.
Qi ghurdu ghurdu nige juraaji xji,

Jilaji nige bulaa ire!"

Huaxja umba huinosa ni juraasamba,

Jarim moorsa juraa warijiiguna:

"Qi sau! qi sau!

Qi anjii tudaaya ginii,

Qi aldagu log ni gua,

Bu qimu kilegu ugonge ii,

Qi munu guloornu hulghaja,

Ghurdi ghurdi awuji ire!"

Hamlo gidergu hariji kileja:

"Qi huinosa yaan shbag shbag ginii?

Qi ndaa juraaaji yaan njilagunii?

Bu ghuisangsa iresan njaawa ii,

Munu sgil tebxin ghar arin ii,

Qi ne szarag ilee tigii,

Ma, ma, qinu mori olongnu ughuya."

Huaxja umbo mori olongnu waraanu,

Beesisan gulo haraa irejiiguna.

Lumba Gogdamba szagja:

"Hulghainu juraa wari uu gui?

Guloornu bulaa ire uu gui?"

Huaxja umbo kileja:

"Hulghainu juraa wariwa,

Mori olongnu ndaa ughuwa,

Kunnu alaji gui yaulghaadiiwa,

Mori alongnu bu waraa irewa. ”

Lumba Gogdamba kileja:

“Ayoo ha! yaan maunge gija,

Hulghasan ni mori along puxa,

Munu ugonu hulgha xja. ”

Hamlo ghuisang haraa ireja,

Hara kazagnu bulagre hgalaja,

Tenu dire xigo arasinu deesija,

Xigo arasinu dire ni,

Xira imaala xira xiruu xjaaja,

Xira xiruunu dire ni,

Kugo ulanu qaglalghaja,

Kugo ulanu dire ni,

Shge tashnu taija,

Shge tashnu dire ni,

Szu manenu pusghuja,

Szu manenu yusgordu ni,

Ghuisang rgombanu darlaghaja.

Dundog hanannu nzomlaghaja,

Udiji sgireegu ni hanaja.

Huinogu moor darang purgewa,

Arang xunji lamadu xiilala xjija.

Arang xunji lama szonglaja:

“Xji Xawu aglongdu ni xji,

Kun gui kun darlagha,

Mori gui mori darlagha,

Nohui gui nohui darlagha,

Huni gui huni darlagha,

Aasi gui aasi darlagha,
Xji, talghanaa urgua aglongdu xji. ”

Hamlonu nudunsa ni numpusi urosisamba,
Yama giji aglongnu darlagha guu!
Xau hurghaingeda sgegunu gua,
Nudu ujuurdu szamuwa.

Qigindu sunoshdagu yuronge gua,
Tixiji ulaan ulaan yaujiiguna,
Dur soninu lii mudesamba,
Yaun yaun aglongdu kurisamba,
Yuutan ghulgere kurisamba,
Ghuldong tixiji yausamba,
Yaun yaun hara ulisamba,
Yauji ghadaa qigonggere kurija,
Qigong turo niguusoni sausamba,
Huiqi magxigu shdeleqi ni,
Arin szunge awuji iresamba,
Tughoo tenaa jaalaanu,
Fulaan qaanu xjolghasamba,
Kugo tingerdu qorlaanu ,
Ulon purghaannu yangjilaja.

Hamlo yangjilaji kileja:
“Turong qaanu shge tingerdu qorlaya,
Xawu aglongnu darlaghajinge ughu!”
Geril rogdu gharaanu,
Qighaan kambanu doglaya,
Nara szargu gharaanu,

Kugo xigonu doglaya,
Raal xjiidu bauwaanu,
Arin szunu awuya,
Undur ghadaadu gharaanu,
Shge szangnu gharghaya,
Shge tingernu yangjilaanu,
Ulon purghaannu yangjilaya,
Deeren rogdu murguanu,
Shdinlaqan sangnu yangjilaya:
"Kugo tinger qi nige furongla!
Ulon purghaan qi nige furongla!
Kun aasi, xau hurghai darlaghajinge ughu!"

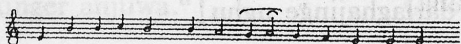
Niguumagxi ni nara fuleegu qagdu,
Undur kugo tingersa ni,
Ghuraan bas bauji ireja.
Xira bas xira haldan tigii,
Qighaan bas qighaan qasi tigii,
Hara bas hara kiree tigii.
Ghuraan bas bauji ireenu,
Hamlo taada xjisamba,
Hamlo ayaa xirgudaaxja,
Shge tingernu yangjilasamba:
"Munu amun ghurdilajiisa,
Ghurdi ghurdi nige ideedii!
Amnu taadalaji guisamba,
Tangula ghurdinge yauldaadii!"

Bas ghuraanla tulghuinge murguanu,

Ghuraanla ghuraan ghajardu yauldaaxja,
Xira bas shdorlong gongmaadu yauja,
Qighaan bas warlan warmaadu yauja,
Hara bas xuulong xuumadu yauja,
Hamlonu sgilsa hudunge beesija,
Aglong darlagu sain shdemzhulwa,
Shge tingernu yangjilaji sauja,
Shge szangnu gharghaji sauja.

SHDINLAQAG

Ye ye long dong lamaye ya long dong lena

Szangnu fune ulong madu pudeeja,
Tingernu udenii ni baghaa neeja,
Shdinlaqan sang dooroji nausamba,
Ghuraan xjunnaa daudaji ireja,
Shge xjunnu nire ni Jirkaxjiwa,
Mulaa xjunnu nire ni Yurkaxjiwa,
Ghuraandar xjunnu nire ni Dongrikaxjiwa.

Ghuraan xjundunaa ugo guleja:
“Ta ghuraanla aglongdu bauji xji,
Shge qijig tirma madu shge ii,
Mulaa qijig bunkang madu shge ii,
Aglongdu qijig doglala xjildu,
Qijignu purghaandu xanglaya,

Shdeleqi maka bauji xji,
Xiroodu maka ghariji ire. ”

Xjun ghuraanla aglongdu ireja,
Ama hoowaa ghal gharija,
Tagxi nagxi bulag yerija,
Sman szunu uqaa sogdooxja,
Sman buraaji sariji iresa,
Gidergu harigu moornaa mashdaaxja,
Ama hoowaa fune pudeeja.
Gujee losaa shghai xirgudija,
Yausa yaugu moor guiguna,
Sausa saugu ghajar guiguna,
Gadaa juure nige ujesamba,
Kugo funenge pudeen iiguna.

“Xaunu foodingeda sgegunu gua,
Kunnu saringeda sgegunu gua,
Ghadaa juure fune gharina,
Funenu daghaaji ujela yau,
Idegunu iisa nigaama ideya,
Uqugunu iisa nigaama uquya,
Nanqidu urosan buda ghuraanlawa,
Ayiji xjeegunu kile adaja. ”

Ghuraanla funenu juraaji yausamba,
Yauji qigong amandu kurisamba,
Turoji ujesa kunge iiguna,
Qaa shdaajin kun jaliuxaggewa,

Ghuraan xjun szaggiiguna :

“Aaja qi qaa shdaa nuu ,

Qaanaange ughusa uliguna nuu?”

Hamlo kilejiiguna :

“Bu ne ghajarnu kun ii ,

Ne qigong munu kudu ii ,

Aagungula ali ghajarnu kun ii?

Ndee ireji yaan dundog ii?

Tanu aaba aama anjii ii?

Tanu kudu ali ghajardu ii?”

Xjun ghuraanla kileja :

Buda ghuraanla shdinlayi yurnu xjun ii ,

Shdinlaqan sangnu xjun ghuraanla ii ,

Ndaanu aaba daabulaji irewa ,

Ndee aglongdu qijig doglala irewa ,

Bauji ireenu hudunge ndasiwa ,

Kuiden bulag szunu nige uquwa ,

Kuiden szunu uqusannu huino ,

Ghariji xjigu moornaa mashdaaxja ,

Xjisa xjigu ghajar gua ,

Sausa saugu ghajar gua ,

Ama hoowaa ghal gharina ,

Gujee losaa gidesi naaldina .

Uqugunu iisa uqugunaange ughu ,

Idegunu iisa idegunaange ughu .”

Hamlo kilesamba :

“Xjun ghuraanla bii xinaali,
Losiji iisa idegunu ii,
Ndasiji iisa uqugunu ii,
Sausa saugu ghajar ii.
Jirkaxji shdorlong gongmaadu ni sau,
Yurkaxji warlong xuumadu ni sau,
Dongrikaxji xuulong xuumadu ni sau.
Aglong darlagu sain shdemzhulwa,
Ta ghuraanla anji mada bii xji,
Saugu ghajar ni aglongwa,
Bu ta ghuraanladu aabange danglaya,
Ta ghuraala ndaa xjunnu shdewaa uli.”

Ghuraan xjun ghuraan ghajardu sausamba,
Ghuraanla juudinge juudilesamba,
Jirkaxjinu juudin ni rgoojiwa,
Boosi gharage yeriji ulijiiguna,
Sain shdag ii uu mau shdag iiha,
Jirkaxji xinaalaa sauja,
Yurikaxjinu juudin ni rgoojiwa,
Songghu yantai yeriji ulijiiguna,
Sain shdag ii uu mau shdag iiha,
Yurikaxji xinaaliji sauja.
Dongrikaxjinu juudin nida rgoojiwa,
Mengu giigurge yeriji ulijiiguna,
Sain shdag ii uu mau shdag iiha,
Dongrikaxji xinaaliji sauja.
Ghuraanlanu sgildu dogsang gua,
Hamlo taada szagla xjija.

Hamlo shdoogundu szagjiiiguna:

“Aaga qi sauji ii uu?

Qimu szaggu dundogge ii,

Buda ghuraanla juudinge juudilewa,

Juudinnu tailiji baulgha adawa,

Boosinu gcharge yeriji uliwa,

Songghu yantainge yeriji uliwa,

Mengu giigurge yeriji uliwa,

Sain shdagwa nuu mau shdagwa,

Szaliu szaliu kilejinge ughu!”

Hamlo xargan kileja:

“Xjun ghuraanla bii xinaali,

Ta ghuraanladu szaliudu kileji ughuya,

Jirkaxji boosi gcharge juudileja,

Yurkaxji songghu yantai juudileja,

Dongrikaxji mengu giigurge juudileja,

Mau shdag puxa sain shdagwa,

Aglong darlagu shdemzhulwa.

Do harildu, njeen ghajardunaa xji,

Yama bii muula, biida xinaali,

Sgilnaa hamburaaji aglongdu sau,

Aglongnu darlaghaji beesiji sau.”

Ghuraanla kudunaa harildaa xjiiguna,

Niguuxilong ni yang juudilejiiguna.

Jirkaxji juudilesan ni fulaan qijigwa,

Nige xjuur dire taawun tolghuiwa.

Yurkaxji juudilesan ni shge xjoosiwa,

Nige xjuur dire taawun salawa.
Dongrikaxji juudilesan ni shge tangiragwa,
Nige xjuur dire taawun araalghawa.
Yaan shdag iigunu mude adaja,
Hamlo taada szagla xjija.

Hamlodu szajiiguna:
“Buda ghuraanla yang juudilewa,
Qimu nige szagla irewa.”
Hamlo kilejiiguna:
“Ta ghuraanla yaange juudilewa?
Ndaa szaliudu kileji ughu.”

Jirkaxji kilejiiguna:
“Bu fulaan qijig juudilewa,
Nige xjuur dire taawun tolghuiwa,
Sain ii uu guiha mude adawa.”
Yurkaxji kilejiiguna:

“Bu rdonggan xjoosinge juudilewa,
Nige xjuur dire taawun salawa,
Yaannu shdag iiha mude adawa.”
Dongrikaxji kilejiiguna:
“Bu shge tangiragge juudilewa,
Nige Xjuur dire taawun araalghawa,
Yaannu shdag iiha mude adawa.”

Hamlo kilejiiguna:
“Jirkaxji juudilesan ni fulaan qijigwa,
Nige xjuur dire taawun tolghuiwa,
Mau shdag puxa sain shdagwa,

Taawun aglong darlagu ulija.
Yurkaxji juudilesan ni rdonggan xjoosiwa,
Nige xjoosi dire taawun salawa,
Mau shdag puxa sain shdagwa,
Taawun aasi xjeelagu shdagwa.
Dongrikaxji juudilesan ni shge tangiragwa,
Nige xjuur dire taawun araalghawa,
Mau shdag puxa sain shdagwa,
Taawun ghajar mpeelegu shdagwa.
Ghuraan rogdu saihan sauldu,
Xawu aglong darlagu shdemzhulwa.”

Ghuraanla kudunaa harisamba,
Nige sgil sauldusamba.
Yang niguudurge ni sonina,
Ghuraan xjun yang juudilesamba.
Jirkaxji juudilesan ni smukowa,
Xira smuko buyenii ni furooxja.
Yurkaxji juudilesan ni smukowa,
Kugo smuko buyenii ni furooxja.
Dongrikaxji juudilesan ni smukowa,
Qighaan smuko buyenii ni furooxja.
Sain shdag mau shdagnu nude adaja,
Hamlo taada szagla xjija.

Ghuraan xjun szagjiiguna:

“Juudin tendu buraagunu gua,
Taagu taada purgewa,
Qimu nige szagla irewa,

Szaliudu nige tailiji ughu!”

Hamlo xargan kilejiiguna:

“Xjun ghuraanla xinaaligunu gua,

Bu ta ghuraanladu kileji ughuya,

Jirkaxjinu buye dire xira smukowa,

Mau shdag puxa sain shdagwa,

Bulai turogu shdemzhulwa.

Yurkaxjinu buye dire kugo smukowa,

Mau shdag puxa sain shdagwa,

Bulai turogu shdemzhulwa.

Dongrikaxjinu buye dire qighaan smukowa,

Mau shdag puxa sain shdagwa,

Bulai turogu shdemzhulwa.

Bu ta ghuraanlanu aabala nige ii,

Ta ghuraanla munu xjunla nige ii,

Saihan kadaanu kileji ughuya,

Nudundu sgegu ni huino ii,

Buyenaa hamburaaaji saula xji,

Sgilnaa ausghaji saula xji.”

Hamlonu ugo ni balla nigewa,

Ghuraanla kudunaa harisamba.

Ghuraanlanu keele ni shgedisamba,

Hamdulalduji nige guleldusamba,

keele durdundu shgedina,

Keelendu kundun gulo qiidagwa,

Laghu guinu faarda gua,

Guaiji hamladu szagla yau.

Tolghui tenu murgusamba,
Lanqag tenaa kilesamba;
“Qimu nige szagla irewa,
Keele durdundu shgedina,
Yaannu dundogdu shgedina?
Yaannu dundogdu tigii kundunna?
Qimu nige szagla irewa,
Tenu szaliunge kileji ughu!”

(buraaji gui, huino jalghaaya)

LiKiiyu

(8 sbanu jalghaji uje)

Tensa huino xjulqag dii tudaaji ireji gui sauwaaxjiiguna.

Nela gaanu, mongghul kun tensa huino dii kuunu sii kurgeewaanu xjunnaa ghadim gharghaji kurgeeniiguna. Kurgeewaadusan aagusge hanang sauwaanu ghadimduji kurgeedulaa, yama gisada toosi talgha nige yagha idelghaa, qighaan xuujin nige kaa joolghana. Nenge darsuu do rghaa lii tashdaaji qighuawaanu bau ireja gina.

Kilesan ghajar: Huzhu narin ghul

Gulesan kun: WangWuntiin dide 60 nasi

Suutinlasan: XiYonliin

Sghau: 1989 fon

LAARIMBU DA QIIMUNSO

(muxigu udaanu 45 sbaresa jalghaaji uje)

Munu awu Laarimbu,
Qimu lanjag ujelghawa,
Munu hghunsa udina,
Qinu anjii ni udina.

Norlansan kundun kungonnaa,
Qi ndaa nige kile joo,
Simjonglaji xulaaya,
Qinu sgilaa irelghaya.

Munu ijee Qiimunso,
Qinu niurnuge sgewa,
Fulaan niurnunge sgesa,
Munu sgilsa halongwa.

Munu ijee Qiimunso,
Qinu yoronu sunurshdawa,
Joolon yoronu sunurshdasa,
Munu sgilsa xjirbuuwa.

Munu ijee Qiimunso,
Qinu werdunge ntiraawa,
Halong werdunge ntiraasa,
Munu sgil haniwa.

Munu ijee Qiimunso,

Sgilnu ugo jangiraana,
Ugo hghundu unaawaanu,
Guleji ghargha adani.

Munu ijee Qiimunso,
Qinu sgilnu mudewa,
Nimpusi kuinaa huraawaanu,
Sgilnaa uudu tailduya.

Munu ijee Qiimunso,
Malang shdeji sgelduya,
Udendu tergenge geejiisa,
Munu amun ghariiji.

Munu ijee Qiimunso,
Malang shdeleji sgelduya,
Yantongsa fune gharisa,
Munu amun ghariji gui.

Harangghu marangghu pusaanu,
Kugo tingerdu ujesa,
Hara ulong haawaanu,
Gigeen bauji iren gua.

Munu awu Laarimbu,
Qinu halong yantongsa,

Kugo fune gharin gua,
Munu awu buraadiija.

Jirge oosigusa udina,
Amanisa qisi boojona,
Buye qisila budija,
Char da kolnu qudorlaja.

Anjii xijii iregunii,
Anjii pusiji saugunii,
Munu awu Laarimbu,
Kugo tinger anjiwa.

Munu awu Laarimbu,
Qimu mau gisan aaja wai,
Tenu sgilnu muriwa,
Munu sgildu szaliu wai.

Amdagha ideji kilewa,
Lii haajan giji kilewa,
Niudur ghoornu haajalghasa,
Nige foor dire saulduya.

Nensa muxigu udurdu,
Buda ghuila hamdulasa,
Halong suudu sauwaanu,
Sgilnu ugonaa gulenii.

Niudurgunge udurdu,

Munu awu Laarimbu,
Zandan moodinu zhigljaji,
Tendu jirgege uliwa.

Nensa muxigu udurdu,
Buda ghuila hamdulasa,
Halong qireedu nauwaanu,
Naadiji xineeji sauldunii.

Niudurgunge udurdu,
Munu awu Laarimbu,
Omog xaaxinu madunge,
Hara ghajardu xingeewa.

Hara ghajarnu dire ni,
Qighaan tabnu turo ni,
Munu awu Laarimbu,
Tendu jirge uliwa.

Qi toosi madu xindireem joo,
Qi hghuambar madu ngureen joo,
Qi qaalsi madu hualam joo,
Qi lamar madu nzhiblam joo.

Jongge moodinu shdaadisa,
Qi yama gaanu ngureen gui,
Jongge toosinu szurisa,
Qi yama gaanu ngureen gui.

Munu awu Laarimbu,
Qi yaannu sgil tidawa,
Munu awu Laarimbu,
Qi kennu sgil tidawa.

Qinu sgilnu bu mudem,
Buda ghuiladu ugonge wai,
Munu awu lii ngureesa,
Hairan ijeenaa sgija.

Ghulnu awu Laarimbu,
Tangnu ijee Qiimunso,
Xeele adagu yama gui,
Joosan malghanaa xeeleya.

Ghulnu awu Laarimbu,
Tangnu ijee Qiimunso,
Xeele adagu yama gui,
Mengu suugena xeeleya

Ghulnu awu Laarimbu,
Tangnu ijee Qiimunso,
Xeele adagu yama gui,
Tirge pusinaa xeeleya.

Ghulnu awu Laarimbu,
Tangnu ijee Qiimunso,
Xeele adagu yama gui,
Ghudusi qaragnaa xeeleya.

Ghulnu awu Laarimbu,
Tangnu ijee Qiimunso,
Xeele adagu yama gui,
Mosisan simbeenaa xeeleya.

Ghulnu awu Laarimbu,
Tangnu ijee Qiimunso,
Xeele adagu yama gui,
Maha buyenaa xeeleya.

Ghulnu awu Laarimbu,
Tangnu ijee Qiimunso,
Buda ghuila hamdulaya,
Shge ghaldu hamdulaya.

Ghulnu awu Laarimbu,
Tangnu ijee Qiimunso,
Ghuraan uurnu ngureeja,
Ghuraan soni ngureeja.

Ghulnu awu Laarimbu,
Tangnu ijee Qiimunso,
Tingernu ulong fuleeja,
Chajarnu xurru fuleeja.

Kugo tinger kuilana,
Hara ghajar ulaana,
Laarimbu da Qiimunso,
Kugo taaxjadu furaawa.

Murii sgildii aajawa,
Funeesinu ghoor giji hghuawa,
Shge muroonla giilaanu,
Muroonnu ghoor rogdu bulaawa.

Yasi bulaasan ghajarsa,
Xjoosi ghoyur oosija,
Xjoosi ralag oosaanu,
Muroon dunda hamdulaja.

Ndaqar sgildii aajawa,
Xjoosi ghuilanu qabjija,
Moodi tenu awaa xjaanu,
Zoohu turo shdaawaadija.

Yantong funenu daghaaji,
Goorjilagunge ireedija,

Nige jurnu xongnerwaa,
Nesaa gharaa ireedija.

Xongnerwaa nesaa ireenu,
Ndaqar aajanu ngaalana,
Nudunii qugua sughulija,
Sgilnu qinji hanija.

Kugo tingere arilja,
Ürgon talaare gigeenna,
Xongnerwaa nige jur nesina,
Luri uudu nesina.

Ghulnu awu Laarimbu,
Tangnu ijee Qiimunso,
Nige jur xongnerwaa nesina,
Urgondu nesisa duraalawa.

Sghau: 1989 fon

Ghajar: Xjir ghul Szangghul, Qarsi

Dauqi: YangZhanliin, SuRinqanso

Turuuleqin: QauZiliang

DILDIMA XAU

Shdenu sghaudu ni, nige jur kungedu mulaa sulaa guiguna.
Ghuilanaa tinger ghajarnu ughua giji ghuirilasannu huino xjunge
irejiiguna. Xjun ni shge ulaanu, awii amii ni hulo namiidu ghadim
gharghaadiijiiguna. Ne xjunnu ghadim aama ni nganaa gula qiidag
waiguna, xjun lii ujegu jublongnu ujeenu buraajiiguna, nudunu
nimpusinaa hghu turoji qalginiiguna. Niguudurgedu, ne fii turo shdaaghu
yerila xjijiiguna, ne juure hamnong ghajarsa nesiji iresan dildima
xaungenu sgejiiguna. Xaunu sgegu hamnong awii amiinaa ixida
sanaadiijiiguna, xaunu nausan gula ulaan ulaandu yama tigii jublong
aadal ulaaniigunaa daulaji awii amiidunaa ugonge kurgeelghaja. Te
daulagu ni:

Dildima xau_____

Zandan fiiregu dildima xau,

Hamnong rogdugu dildima xau,

Munu hamnong hudu hulowa,

Bu awii amiinaa sanani.

Dildima xau_____

Qi munu hamnong xjigu niu?

Qi munu hamnong xjisamba,

Qi munu awiidu kile joo,

Qi munu amiidu kile joo.

Dildima xau_____

Tigii hulodu kurgeeja,

Hara jublongnu ujenii,

Awii amiinaa sanaanu,

Munu nimpusi hoo xjija.

Dildima xau_____

Tigii hulo ghajardu,

Ghadim tenunge gharaanu,

Awii amiinaa lii sgeni,

Sgilnu ugoe lii sunurdani.

Dildima xau_____

Ghadimdu aadal ulaasamba,

Sgoodal muxgha nailanii,

Durdundu shdaaghundu xjisamba,

Rgoosi hurinu tamdilina.

Dildima xau_____

Ghadimdu aadal ulaasamba,

Jublong shgedu dawaaxja,

Bu aasinu joodalnu joonii joo,

Bu mauxinu idexinge idenii joo.

Dildima xau_____

Bu ghadim gharigu qagdu ni,

Joosan niudaar xiniwa,

Xuri herge mologwa,

Ujegundu kidinge saihanna;

Dildima xau_____

Niudur malang kurisa,

Niudaar tenu logge gua,

Niudaar munu buraawaanu,

Gowii tendunge kurija joo;

Dildima xau_____

Qi munu hamnong xjigula,

Qi munu awiidu kile joo,

Qi munu amiidu kile joo,

Ndaa nige ujela ire gi joo.

Dildima xau_____

Bu ghadim gharigu qagdu ni,

Niudaar sajog xiniwa,

Sajog tenu qijig maduwa,

Ujegundu kidinge saihamna;

Dildima xau_____

Niudur malang kurisa,

Sajug tenu logge gua,

Sajug munu buraawaanu,

Guduur tendunge kurija joo;

Dildima xau_____

Qi munu hamnong xjigula,

Qi munu awiidu kile joo,

Qi munu amiidu kile joo,

Ndaa nige ujela ire gi joo.

Dildima xau_____

Bu ghadim gharigu qagdu ni,

Niudaar naayan xiniwa,
Naayan tenu pugiliwa,
Ujegundu kidinge saihanna;

Dildima xau____
Niudur malang kurisa,
Naayan tenu logge gua,
Naayan munu sajiraawaanu,
Jamtog tendunge kuriya joo;

Dildima xau____
Qi munu hamnong xjigula,
Qi munu awiidu kile joo,
Qi munu amiidu kile joo,
Ndaa nige ujela ire gi joo.

Dildima xau____
Bu ghadim gharigu qagdu ni,
Joosan xangdi xiniwa,
Xangdi tenu pugiliwa,
Ujegundu kidinge saihanna;

Dildima xau____
Niudur malang kurisa,
Xangdi tenu logge gua,
Xangdi munu buraawaanu,
Nudu tendunge kuriya joo;

Dildima xau____

Qi munu hamnong xjigula,
Qi munu awiidu kile joo,
Qi munu amiidu kile joo,
Ndaa nige ujela ire gi joo.

Dildima xau_____

Bu ghadim gharigu qagdu ni,
Xangdi huloosi xiniwa,
Huloosi tenu batiwa,
Ujegundu kidinge saihamna;

Dildima xau_____

Niudur malang kurisa,
Huloosi tenu logge gua,
Huloosi munu tasiraawaanu,
Huloogu tendunge kuriija joo;

Dildima xau_____

Qi munu hamnong xjigula,
Qi munu awiidu kile joo,
Qi munu amiidu kile joo,
Ndaa nige ujela ire gi joo.

Dildima xau_____

Bu ghadim gharigu qagdu ni,
Joosan nogdoo xiniwa,
Nogdoo tenu ilanwa,
Ujegundu kidinge saihamna;

Dildima xau____
 Niudur malang kurisa,
 Nogdoo tenu logge gua,
 Nogdoo munu buraawaanu,
 Fuyaasar tendunge kuriya joo;

Dildima xau____
 Qi munu hamnong xjigula,
 Qi munu awiidu kile joo,
 Qi munu amiidu kile joo,
 Ndaa nige ujela ire gi joo.

Dildima xau____
 Bu ghadim gharigu qagdu ni,
 Joosan suuge xiniwa,
 Mengu suuge gergeljana,
 Ujegundu kidinge saihanna;

Dildima xau____
 Niudur malang kurisa,
 Suuge tenu logge gua,
 Suuge solosi buraawaanu,
 Suuge tolghuidu kuriya joo;

Dildima xau____
 Qi munu hamnong xjigula,
 Qi munu awiidu kile joo,
 Qi munu amiidu kile joo,
 Ndaa nige ujela ire gi joo.

Dildima xau_____

Bu ghadim gharigu qagdu ni,
Mosisan wangxir xiniwa,
Turghu wangxir gergeljana,
Ujegundu kidinge saihanna;

Dildima xau_____

Niudur malang kurisa,
Wangxir tenu logge gua,
Wangxir munu tasiraanu,
Ghadarsa tudordu kurija joo;

Dildima xau_____

Qi munu hamnong xjigula,
Qi munu awiidu kile joo,
Qi munu amiidu kile joo,
Ndaa nige ujela ire gi joo.

Dildima xau_____

Bu ghadim gharigu qagdu ni,
Puseelesan pusee xiniwa,
Tolghuidii pusee alagwa,
Ujegundu kidinge saihanna;

Dildima xau_____

Niudur malang kurisa,
Pusee tenu logge gua,
Pusee munu tasiraanu,
Tolghui tendunge kurija joo;

Dildima xau_____

Qi munu hamnong xjigula,

Qi munu awiidu kile joo,

Qi munu amiidu kile joo,

Ndaa nige ujela ire gi joo.

Dildima xau_____

Bu ghadim gharigu qagdu ni,

Mosisan hurmii xiniwa,

Buyere ghurge bau sauja,

Ujegundu kidinge saihamna;

Dildima xau_____

Niudur malang kurisa,

Hurmii tenu logge gua,

Hurmii munu tasiraanu,

Jigha tendunge kuriya joo;

Dildima xau_____

Qi munu hamnong xjigula,

Qi munu awiidu kile joo,

Qi munu amiidu kile joo,

Ndaa nige ujela ire gi joo.

Dildima xau_____

Bu ghadim gharigu qagdu ni,

Mosisan mulaa deel xiniwa,

Ilan teewan tusburwa,

Ujegundu kidinge saihamna;

Dildima xau_____

Niudur malang kurisa,

Mulaa deel tenu logge gua,

Mulaa deel munu tasiraanu,

Udig taada kurija joo;

Dildima xau_____

Qi munu hamnong xjigula,

Qi munu awiidu kile joo,

Qi munu amiidu kile joo,

Ndaa nige ujela ire gi joo.

Dildima xau_____

Bu ghadim gharigu qagdu ni,

Mosisan qarag xiniwa,

Qarag tenu alagwa,

Ujegundu kidinge saihamna;

Dildima xau_____

Niudur malang kurisa,

Qarag tenu logge gua,

Qarag munu tasiraanu,

Iwan taada kurija joo;

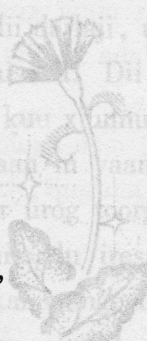
Dildima xau_____

Qi munu hamnong xjigula,

Qi munu awiidu kile joo,

Qi munu amiidu kile joo,

Ndaa nige ujela ire gi joo.

Dildima xau_____

Ndaa ideji uqugunu ugui joo,

Ndaa baghaji sgoogunu ulonna joo,

Bu nenu xjilgha adani joo,

Sgildu mauhan hghuiwa joo;

Dildima xau_____

Qi munu awiidu kile joo,

Qi munu amiidu kile joo,

Ndaa nige ujela ire gi joo,

Bu qimu bii mardaaya joo.

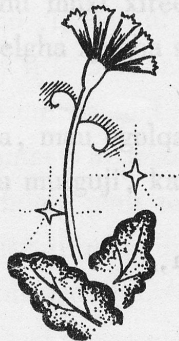
Sghau: 1998 fon

Ghajar: Xjir ghul Qarsi

Dauqi: SuRinqanso

Turuuleqin: DunWunshuu

Qidarqileqin: DunWunshuu

RIMAA BAGHASA QAGRAAGU DAU

Ai - - -
Rmaa baghajin banna,
Jagha dooro furaana,
Gharaa irewaya,
Gharaa irewa.

MOODI TAILAGU DAU

Dughulijin: (ai yoo) nukorqi,
Hamdu: (ai yoo)
Dughulijin: Jagnaarhaan pusildu,
Hamdu: (ai yoo)
Halghunaa ndanghaange,
Yauldusa tusghaange,
Hudunge sanjonglaldu.

TIRMA GHARGHAGU DAU

Dughulijin: Jarma tashnu tirmawaya,
Hamdu: (oo ai)
Dughulijin: Guliuliur harginaya,
Hamdu: (oo ai)
Dughulijin: Jaliu kungulaya,
Hamdu: (oo ai)
Dughulijin: Ndanghaange yauya.
Hamdu: (oo ai)

Sgha:1983 fon
Chajar: Miinhoo Contiin
Daulasan: XuXuufu
Mongghulqilesan: QauSinju

NIDIRDAGU DAU

(1)

Dughulijin: Nidirnaa undurhangeya,

Hamdu: (Ai yama aihai yooya)

Dughulijin: Nidirnaa padihaangeya,

Hamdu: (Ai yama aihai yooya)

Dughulijin: Nidirnaa daghaalghadiiya,

Hamdu: (Ai yama aihai yooya)

Dughulijin: lalong jaliusge ya,

Hamdu: (Ai yama aihai yooya)

Dughulijin: Nidirnaa duikilghaadiiya,

Hamdu: (Ai yama aihai yooya)

(2)

Xini rmaare ger pusilgha,

Deeren rogdu ni haldan guilgha,

Nara bausamba gireelduwa,

Xini rmaare ude niresa,

Ude muxi ghasasinu zailalgha,

Morinaa fuyaasamba narjaaduwa.

Sgha: 1982 fon

Ghajar: Uiyonzhin mulaa smeen

Daulasan: Qiizhinlin

Mongghulqilesan: QauSinju

GHADIM AAMANU NIUQI NI

Shdoogu aaneenge waiguna, lauhan ni haran taawun fonsa muxi fuguxja. Ne aanee kuudunaa lanjag lii ujelgham gaanu ghadim ghariji guiguna, telaa nelaa kuunaa daglaa shge ulighoo dirang lamanqan beeringeda awuji ughuja. Kuu da kuu beeri ghuiladu yama njilgunu guaha yang durnu shdurdu tidaji qigiji geesan seer hananaa awuji gharghaa, ghuiladu mulaa daaldim gerge neeji ughuja. Aanee muulasan ni do xjirbuu aadalge ulaa shdaguna, kuunu tijeewaa shgedilghaja beerinu awuji ughuja, ken muden kuu beeri ni awusaarge aaneedu saihaan niur ughuji gua, udurgeda xjiji gui dire tolghuinu kii kujidu ghulo muxisaar aaneedu sainei hghui wajin kuuda sgil furaawaa, aaneenu murii ujegu, gudineegudu durgeda lii xjisa shdoogu aamanaa kudusanaa juraa gharghaja. Ne nige yang jiran nasidu aaneenu hghui tailghaja, ghada mulaa gerge yarlaa mau sainnu tunguji jublong aadal ulaana.

Niguudur ni, kuu beeri ni maajinaa kudu ni rdomlaji xja, gidergu kudunaa hariji iresa mulaa giixangge dawaana, yauji te giixangdu kurisa, lorjagdu “Zi guu” giji daunge gharisa muxi mulaa udenge neewaaxja, turosa ni shdoogu aaneenge gharaa irejiiguna, beeri aaneenu sgee hadanglaaxja, te juu ne beerinu ghadim aamana, beeri ghadim aama ndiree sausannu mudeji gua, nige fon haliu ne ghajardu ireji gua, dii iregu duraanda guiguna, do nudu muxi kudusanaa juraa gharghasan ghadim aamanaa sgeediijaha do ne yaan njilana gaa huinosa ni dighaawaa yaujiiguna.

Yaun yaundu aanee njeenaanu kudugu rogduji yauji xjinaha, kuu beerinu sgildu ni ilee uroja, sgildunaa muulagu ni: Niudur daaldim gerdu lauhamnu sginaha, bu guigu ne aama ni kuunaa gharsa seer hgilela xjina gijinge muulasa, sgilsa ni nigedu qinjinu gharaa ireja, qi

uje bu guigula kuu ni ndaasa smurgee aamadunaa seer ughuniiijina, niudur do bu waraadu shdaguna giji sanaja.

Ne qagdu aanee daalдим gerduji ixiha ixi taadaduji kuriiji irejaha, yang lorjagdu pusaa sauwaa duduur turo sanaa seer awuji gharghaa, harghaadu yauji kungenu taadanaa daudaji iree te kunnu qigi szaardun ni yaanniiha ghoor ama kile seernaa te kunnu ghardu qigaa ughuja, te kun seernu zeelee daalдим gersa dabsi nige baubauzi awuji ire aaneenu ghardu ughujaha, aanee dabsinu waraa gidergu haraa yauja.

Beerixag hudilaaxja, ne ghadim aama guaiji tigii hulo moordu nige baubauzi dabsinu huino puxaba, puxiisa bu nudula sgeja, aanee kuu beeri sgeedigunsa ayiji gooro kundu awula xjilghaja, sgiji aama ni yaugu te hariji daalдим gerdunaa xjaa lauhandunaa te waidalnu nige kilesa, lauhan nida goorjinge ulija, dii ghuilo daalдим gernu udenaa haawaa aama ni sausan mulaa gerdu ireja, kuu ni udenu turgua gerdu urooxjisa aama ni nige diuliji ughuja, dii kuu ni te ger turo anjii nida nige ujesa, do qinu yagha tughoo toosi aadalre jarijin xag muxag dongxi ilinu kuunaa gharsa ni awusana, aama ni mooqidasange kuudunaa kilegu ni: “Bu muulasa budasge njeen kudugu kunna, anjiisa awusada nigewa, njeen daalдим gersanaa awusa seer njeenaanu kudu uroo ireguna.” Aanee nin gijinge kilesa kuu da kuu beeri ghuilo aaneenu muxi ni nigedu sgodaa ulaawaadiija “Aama budasge nige kudugu kunna, qi do xoordo buda ghuilonu dighaawaa kudu hariji yau.”

FunGuidun mongghulqileja

NIGE KUAI SEERNU HGHUI

DaaWii sausan ghajarnu shguude muxi, piihai saagijin tan tanzi kidi waiguna, DaaWii kijeeduda xangyin baghaji piihainaa saagila xjiniiguna.

Niguudur ni, DaaWii moor dire yaun yaundu piihairenu fiimii naaldaa ughujiigunaha, jilaji piihai saagijin tan tanzi yerila xjisa, te udur iguala bailala ireji guiguna, jang nige nine kunge bailaa dundii saujiiguna, taada ni mulaa surghaalnu mulaa bulaingge pujig ujeji sauja. DaaWii nige ujesa deel ni tasiraawaa ujesa nemqong qimsangnu beeriwa, sgil turonaa muulagu ni, nendu hainaa saagilghasa nemqong gulo, lii saagilghasa munu xini piihai shdiree xjiguna.

Dii tin gaa taada ni xjaa sauwaa saagilghaja, saagigu juure njeenaa pujigge waraa ujena, amandunaa ghurdi saagi giji kilena. Ne nine kun saagigu ni ghurdin naamawa saagisan ni yuu arin yuu girgeljana.

Saagaa ncam gisansa huino, diuduur turosanaa seer awusa seer wariji gua, te beeridu kilegu ni: "Ai! Bu niudur seer wariji gui malang waraa iree qimu ughusa uliguna nuu?" Te beeri gangxin gangxindu lii uliguna, gisa, DaaWii naadii bu nige asughula xjiya gaa asughuji uliji gua, ne juure ni te beeri kilegu ni: "Aaga naadii nin giya, bu da ndaanu bulainu aaba ni ghoorla, nige koor pujigda lii mude nima, qi ndaanu bulainu surigu dasghalniinu nige ujeji ughuda bu ne nige kuai seernu lii hgileya."

Dii tensa huino nige udaa saagisa nige kuai seernu niurdu ni bulainiinu surgu dasghalniinu ujeji ughuna.

YiXinlen mongghulqileja

土族婚礼

土族是我国56个民族之一，总人口24万（2000年），主要居住在青海省和甘肃省（青海省19.9万余人，甘肃省4.1万余人）。

土族自称“蒙古勒”（蒙古）或“其汗蒙古勒”（白蒙古）；藏族称土族为“霍尔”，汉族称土族为“土人”，解放后，经过民族识别，定族名为“土族”。

土族的婚俗堪称一部优美的歌舞剧，婚礼自始至终是在欢乐的歌舞中进行，可分为定亲、麻择、呼仁木、回门四大部分。

定 亲

土族人的婚姻大都是由父母作主，当父母看中某家姑娘适合作自家儿媳时，便征求孩子的意见，孩子也认为可以，就聘请一位媒人去说亲。去说亲时拿一碟馍，一瓶酒。如女方家经过商量同意这门亲事，则将所拿之酒喝掉，酒瓶装上一点粮食，馍馍换过之后叫媒人带回。否则将酒和馍馍原封退回。

媒人回来之后，根据情况，如女方家同意了这门亲事，则择日打发媒人前去认亲。去认亲时，拿二碟馍，二瓶酒和一个连着荷包的手巾（现在一般以一套衣服代替）。拿去的一瓶酒在认亲时喝掉，另一瓶酒放在订亲时喝，认亲时媒人和女方家大体商定好彩礼，并择好订亲的日子。

订亲时，由男方家几位长辈随同媒人一快到女方家订亲。去订亲时，拿三碟馍（其中一碟是给媒人的）、三瓶酒（瓶口系一撮白羊毛）、一包茶、一尺红布（现在用一套或二套衣服顶替）。

订亲的一天，女方家还要召集亲房当家为姑娘定彩礼。商定前由媒人将认亲时初定的彩礼告知众人。如果初定的彩礼大了，请大家降一下，如果小了，请大家再提高一下。（从前土族人主要用马、牛、羊讲彩礼，现在多用现金和布匹代之）。

在商定彩礼之前，媒人给女方诸位长辈敬酒并说一些吉祥如意的话。

接过媒人的话，女方家的一位长者也说一些吉祥的话，并请媒人把已交来的现金和布匹呈放在众人面前。

喝了定亲酒，儿女婚姻大事告成。订亲之后，女方给男方回二碟馍和二瓶酒（酒瓶用兰布封口）。

媒人回来之后，男方家召集亲房当家招待一番，将女方家回复之酒让他们喝并告知订亲之经过，使他们承认这门亲事。

麻 择

——婚礼——

从前，土族人结婚，没有什么限制，当男方交齐了彩礼、儿女们年岁差不多了，就给他们完婚。现在根据法律规定，当子女达到法定婚龄，领取政府的结婚证之后，方才举行婚礼。麻择是婚礼的前奏。麻择的一天，女方家的庄员戚舍，亲朋好友拿着布料或成衣前来添箱并为姑娘送行。东家为表谢意，盛情款待，为客人们端三道茶，谓之馍馍茶、包子茶和晚饭。

麻择的一天，男方家还打发媒人为女方家送来麻择份子（是一条连着三根肋条的猪前腿）。男方家打发媒人上路时，给媒人端茶。当媒人出门时，在媒人身上撒面粉以示吉祥，并敬上马三杯酒为其送行。

媒人送麻择份子来时，还要带上二碟馍馍，二瓶酒和男方家的装箱礼。当媒人到来之时，女方家敬酒迎接并盛情款待。媒人回去时，女方家为男方家装两碟馍馍，给媒人装一碟馍馍。如果媒人不回去，就作为加南留下来。给媒人端过第二道茶之后，女方家要展示姑娘的陪嫁。展示陪嫁就是把姑娘的嫁妆全部拿到院中挂在长绳上，由麻择典尖一件一件数着叫众人看。

典尖手里拿着酒盅和一条毛巾，对空弹三下酒后进行祝颂。

典尖致词毕，姑娘哭叙。

展陪嫁仪式结束以后，就吃晚饭，之后众人一一散去。亲房跑客们等待着纳什金的到来，准备接纳什金。

如果女方庄子上有从男方庄子上嫁来的姑娘，纳什金就拿些礼物到她家去打尖，等到傍晚时分，方来到女方家。

当纳什金走到女方家巷道口时，一群姑娘拥上前去抢纳什金妥若，之后边唱边舞退回大门里边。

纳什金来到大门前时，男人们为他敬酒接风，而姑娘们却从里面顶住大门，唱起“唐德尔格玛”，向纳什金发难，纳什金则从外面回唱。

纳什金回答了姑娘们的提问方许进门。纳什金进门时，阿姑们从门头顶向纳什金弹洒清水以示吉祥。纳什金进入女方家，把馍馍、酒瓶等礼物摆放在堂屋柜上。之后给他端馍馍茶，喝过之后，纳什金给在座的长者们敬酒，将所带之包头、头绳、梳子、上马袍、裙、鞋、耳环等盛在盘子上向阿姑们一一交待，请阿姑们清点收纳。接着给纳什金端包子茶，当纳什金喝包子茶时，阿姑们便开始骂纳什金，骂纳什金有以下几种：你们拿着来了个啥呀、尖加玛什则、从哪里来的人、秉公办事的加尔木杰等。

骂完纳什金，撤下包子茶之后，阿姑们喜笑着拉扯纳什金到院子里去转安召舞。纳什金故意推辞，但还是要去的。在转安召时，如果纳什金转得不好，阿姑们拿来草圈、扁担等，将草圈套在纳什金脖子上，用扁担往下压，迫使纳什金转好安召舞。这些动作都并非认真，只是嬉闹而已。转完一曲，纳什金跑回房里，阿姑们又去将他拉出

来。一般地,如此嬉闹三次,安召舞方才结束。

跳罢安召舞,吃过晚饭,典尖请纳什金赴都列牙嘎宴。去时,拿一碟馍,一瓶酒和一个肉方子。都列牙嘎之宴上,要端馍馍茶,包子茶和其子面,敬其子面是都列牙嘎宴席之高潮。这时两位能歌善舞之阿姑端着其子盆,边唱敬其子歌,边用干面杖将盆中之汤水挑洒在纳什金身上,为其敬其子,纳什金要以歌作答。

唱完其子歌,都列牙嘎之宴就结束了。之后,又将纳什金邀至另外一家去喝酒、唱曲,等待姑娘改发的时辰。姑娘改发的时辰到了,纳什金招呼众人回到女方家举行隆重的姑娘改发仪式。原前以姑娘的原发式送至婆家后,在婆家举行改发仪式,现在为了简便,在娘家直接举行改发仪式,之后送至婆家。

改发仪式开始后,首先由纳什金在姑娘闺房门前唱开门“伊姐”。

开门伊姐反复唱三遍之后,闺房门方才打开,并将新娘之上马裙从闺房抛出来,纳什金接过裙子来到庄廓外边从墙上把裙子抛到房顶上(待新娘穿戴时拿下来穿上)。此时,闺房内举行改发仪式,由新郎将姑娘之发辫解开,用梳子将自己的头发倒梳三下,将姑娘之头发顺梳三下。新娘的发型和穿戴由其他人为之。与此同时,纳什金在闺房门外唱“改发伊姐”,新娘在房内“哭嫁”。

改发仪式结束之后,接着进行“罗木托罗”仪式,举行此仪式时,堂屋柜上依此放着一部经卷、一枝柏香、一升粮食、一撮羊毛、一碗奶子、一撮茶叶、一把筷子并点着一盏神灯。地下放着一张桌子、桌子上铺着白毡,新娘面朝外其母面朝里坐在其上。这时纳什金在院中唱“罗木托罗”伊姐,新娘随着哭诉,纳什金唱到什么,房内一长辈妇女就拿什么在新娘头上绕一下。

举行“罗木托罗”仪式时新娘的哭诉词和纳什金唱的伊姐词是一致的。仪式结束之后,新娘坐在白毡之上,由四个人抬着绕圆槽(花坛)转圈,纳什金在新娘之前摆动衣襟唱伊姐引之,新娘随着哭诉,词是一致的。

新娘上马之后,其父在马后手拿扬达尔,一面往新娘身上抡绕,一面叫着新娘的名字要她给回答。由新娘之兄或弟牵着马在门口往返三次后启程。纳什金在马前唱留“夫热”之“伊姐”,新娘在马上哭诉。

纳什金舞毕,就提前赶回男方家报信。随后,呼仁木奇簇拥着新娘及其嫁妆上路。

呼仁木

——婚礼二

麻择过后,婚礼达到了高潮。这一天男方家接新娘,迎喜客,要摆丰盛的宴席。喜客中有新娘的阿舅作为首席,有新娘的姐姐是送亲的,有新娘的姐夫,是专门操心陪嫁箱子的,有新娘的兄弟们是牵马的,有新娘家的一小孩是陪骑来的,还有旧亲和亲房当家之长辈共二、三十人前来赴宴。在送亲路上,他们翻山越岭,引吭高歌“拉隆罗”。

男方家将迎接喜客的持箭“图斯呼奇”和牵羊“图斯呼奇”打发之后，在门前置一方桌，上面摆放西弥尔、一碟馍馍和一碗奶子。旁边置一装满麸子的斗，上插一枝箭杆和用红布包着的瓶子。嫁妆箱子首先到达，新娘之姐夫坐在箱子上唱“嫁妆箱子曲”。

迎接的人们上前敬酒并给些钱之后，卸下箱子抬进家中。众喜客光临时，首先给新娘之舅父敬献哈达，并给众喜客一一敬酒，给陪骑之小孩给些钱，给送亲者敬一手巾之后，就扶新娘下马。新娘下马时，马镫下放一桌子，让新娘踩着桌子下马，然后把包着红布的瓶子夹在新娘的左腋下由新郎搀扶着，送亲伴娘从右边搀扶着进入大门。以前是从下马处一直把白毡铺到庭院中的，现在只是象征性地，在新娘前面由一媳妇拉一条白毡引路。新娘进入大门之后，新娘的哥哥将插在麸斗中的箭杆插在自己的衣领中间，众喜客围着麸斗转安召舞。

舞毕，纳什金给众喜客敬酒并请到场院里去，在去场院的路上众喜客唱“拉隆罗”。来到场院，男方的执客们端上茶，在桌子上摆上猪头宴和酒坛。在吃喝之前，喜客们从猪头之脸颊上为敬了“图斯呼”酒的阿姑削下一份子后，唱“猪头宴曲”和“酒坛曲”边吃边唱。

与此同时，在院中举行新郎新娘拜天地仪式。新郎新娘进入大门时，在院中燃一堆用木柴垒成三角形的火，拜天地时，由媒人肩搭哈达，手拿酒盅，主持仪式。新郎新娘站在白毡之上，向苍天、诸佛、帝王叩首，向家堂神祇、灶母娘娘叩首，向男方家族的长辈叩首。

新郎新娘每叩一次首，媒人将手中之酒洒向空中。第二次叩首时，从厨房内向外泼一勺清水。

拜完天地，将新娘领入厨房举行开口仪式。此时在灶神牌位前点着双芯神灯，预备一碗奶茶，新娘将奶茶反复含吐三次之后倒入烟囱中，意为将在此家中传宗接代。婆婆手拿缠着红线的擀面杖在新娘嘴上反复滚动三次并嘱咐道：“外面的话不要往家中传、家内之事不要往外传……。”开口仪式结束之后便把新娘领入洞房。

在举行开口仪式时，众喜客和执客们在上房台子上感谢媒人。此时在上房台子上置一张方桌，宾主边唱谢媒曲边在桌子上压钱。女方压桌子的一个角和中央，男方压另外三个角，所压之钱归于媒人，如此反复三遍。每进行一遍在媒人的额头贴酥油并敬炒面和酒。众人还喝问道：你是男人还是女人，媒人连连回答：是男人，是男人。因为炒面和酒同时进入口中是很难受的。

感谢过媒人之后，请喜客入席，首先端一道空茶，接着是馍馍茶和包子茶。端过包子茶之后，众喜客由典尖陪同，外出商议给女方长辈的礼物和给男方长辈的礼物。商妥之后，回来开嫁妆箱子并给男方男女长辈奉送哈达和礼物。嫁妆箱子由男方家一小女孩开启，给小女孩赠送一条连着荷包的手巾。接着举行新郎“冠戴”仪式，在院中置一桌子，上放一碟馍馍，二碗奶子以及粮食、酥油、白羊毛和柏枝。白毡下方，新郎双手各端一个放有硬币和枣儿的酒碗，新郎的一弟兄端着同样的酒碗陪站。一善辞者手拿酒杯高颂赞词。赞至新郎穿戴时，新郎放下酒碗在白毡之上进行穿戴。

新郎冠戴完毕,如果在男方村子里有从女方村子里嫁来的阿姑,她就要宴请喜客。众喜客去赴宴时,要拿一碟馍,一瓶酒和一些礼物(如衣物料子等)。宴毕,喜客们要转安召以求吉祥如意。

回来之后,东家为喜客敬手抓肉。婚礼典尖分别为喜客和新娘的阿舅、送亲人及亲家致“罗日吉”词并裁定收尾礼。致词前为众喜客敬献哈达,将为新娘之阿舅、送亲人、亲家等敬献的“馕”以及收尾礼摆放在桌子上。

首席的话讲完之后,典尖给首席敬献哈达,首席接过哈达,就意味着喜客对于主人的盛情款待十分满意。

接着男方亲家和新郎为众喜客敬酒,众喜客给亲家新郎和典尖奉送一肉份子,给亲家的肉份子叫“拉”。

送给新郎的份子叫“索格沙”,送给典尖的肉份子叫“希加格”,如果男方家有出家的喇嘛,喜客们也给喇嘛敬献一个肉份子,这个肉份子叫“斯则尔”。

最后拿出两个肉份子,一个留在婆家,意为发展兴旺的象征,一个带回娘家,意为留下吉祥福禄的象征。至此双方致词完毕。

接着给媒人敬献礼物,一般是两碟馍,两条红以及一些钱。

到了晚上,邀请众喜客去吃旁席,去的时候拿一碟馍,一瓶酒和一个肉份子。旁席上给喜客三道茶,宾主尽情地唱赞歌,互相赞颂,欢乐通宵。赞歌内容丰富,曲调优美。

第二天早晨,新郎敬酒邀请喜客回到家里,东家为他们端上鸡蛋炒酒,并唱敬酒歌。

一场热闹的酒席结束之后,就下启发面,喜客们吃面时,女方之人已在大门前唱起“海姐”

此时,喜客们动身启程了。他们在门前驰马往返三次喝上马酒,另外东家还送几瓶酒,以便客人们在路上喝。

与此同时,送亲人向新娘的婆婆哭别。

喜客们出门起程时,新娘的一位弟兄去和新娘告别。这时新娘哭嫁特别难分难舍。

婚礼的第二天,娘家父亲来看望女儿,这时门前放一桌子,上面摆一碟馍,一碗奶子,旁边放一担清水,亲家来到之后,敬酒迎接,亲家拿柏枝对空弹三下奶子后进门,新娘担着水随之进入。

这一天,男方召集亲房当家,典尖以及纳什金聚会。晚上下长面,由新娘一端饭,众人吃过饭不能将空碗放回,而放一些钱并说一些吉祥的话。

回 门

婚礼第三天,新娘要回门。新娘回门时,由婆婆陪同,回门时,拿一碟馍,一包茶以及其它礼物。回门当天新娘和婆婆要赶回婆家。回过门,土族婚礼圆满结束,两家就成了血肉之亲戚。

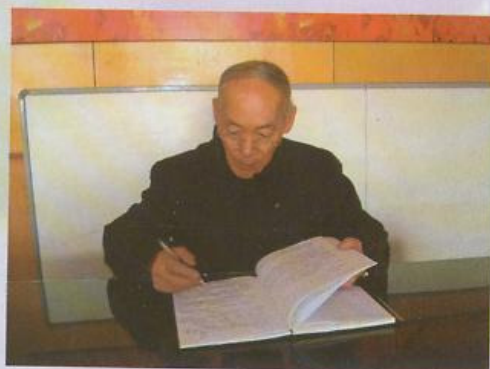
HUZHU XANNU MONGGHUL KILE PUJIG UILENU SUUDIR

《CHILEB》pujigxeernu
mbar raaljisan da 100 udaanu
kurgeegu huraal Buuzindu neeja

LiKiiyu baghaxi Mong-ghulnu
haujir pujignu turuu lana

《CHILEB》pujigxeernu
mbar raaljisan da 100 udaanu
kurgeegu huraal dire atir sain
gisnenqisigenu sainxaa

Gisnenqi WangCaitin
《CHILEB》re pujig juurina

青新出(2008)准字第106号

